

Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Кафедра соціальної психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор _____
“ ____ ” _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

О 20 «ПСИХОЛОГІЯ НАСИЛЛЯ»

за освітньо-професійною програмою «**Психологія**»

Перший (бакалаврський) освітній рівень

галузь знань **05 «Соціальні та поведінкові науки»**

спеціальність **053 «Психологія»**

спеціалізація

факультет **філософський факультет**

Івано-Франківськ – 2017 рік

Робоча програма з «Психології насилля» для студентів ОР «Бакалавр» за спеціальністю 053 «Психологія». 29 серпня 2017 р. – 17 с.

Розробники: Федоришин Г.М., доцент кафедри соціальної психології, кандидат психологічних наук, доцент

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри соціальної психології

Протокол від «29» серпня 2017 р. № 1

Завідувач кафедри
соціальної психології
«__»_____ 2017 р.

Заграй Л.Д.

Схвалено науково-методичною радою філософського факультету.

Протокол від “__”_____ 2017 р. № __
“__”_____ 20__ р.

Голова _____ (Пятківський Р.О.)

© Федоришин Г.М. 2017 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3,0	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Обов'язкова	
Модулів – 1	Спеціальність (професійне спрямування) 053 Психологія	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		__3__-й	__3__-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання		Семестр	
Загальна кількість годин - 90		__5__-й	__5__-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4 Мова навчання: українська	Освітній рівень: перший (бакалаврський)	Лекції	
		__12__ год.	__8__ год.
		Практичні, семінарські	
		__18__ год.	__2__ год.
		Лабораторні	
		__0__ год.	__0__ год.
		Самостійна робота	
		__60__ год.	__80__ год.
		Індивідуальні завдання: __ год.	
		Вид контролю: залік	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 33,3 % : 66,7 %

для заочної форми навчання – 11,1 % : 88,9 %

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: розкрити значення даного курсу у структурі практичної діяльності психолога; сформувати наукові уявлення про соціально-психологічну природу насилля, його різновиди, генезис, наслідки; сформувати практичні навички психологічної допомоги особам, які постраждали від насильства і які вчинили насильство, застосування технологій попередження насильства.

Завдання:

- сформувати систематизоване уявлення про природу насильства, його різновиди, прояви і наслідки;
- проаналізувати фактори і теорії насильницької поведінки;
- здійснити аналіз віктимологічних характеристик жертви насильства;
- здійснити апробацію технологій допомоги жертві насильства та кривдникові;
- ознайомити студентів з технологіями попередження насильства.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- основні теоретико-методологічні засади та понятійний апарат психології насильства;
- методи психологічних досліджень психології насильства, використання їх результатів;
- структурно-функціональні основи вивчення психології насильства: історичні аспекти проблеми жорстокого ставлення, причини насильства, наслідки пережитого насильства, структуру осіб, які вчиняють насильство, різновиди та індикатори жорстокого поводження, правові основи запобігання та протидії насильства, специфічні ознаки ситуації насильства; види, рівні реакцій на травматичну ситуацію, особливості переживання травматичного досвіду в дитячому та підлітковому віці; принципи та підходи, на яких ґрунтується психологічна діагностика, консультування, психологічна допомога і корекція осіб, що пережили насилля; сутність основних психологічних проблем, з якими стикається психолог в роботі з особами, що пережили насилля та шляхи їх розв'язання;
- особливості прикладного використання даних щодо вивчення психології насильства: принципи психологічної допомоги людині, яка зазнала насилля; інноваційні форми роботи щодо профілактики насильства, алгоритм реагування фахівця на випадки насильства, психологічні технології діагностики і роботи з жертвами насилля та з особами, які вчинили насилля;

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **вміти:**

- використовувати теоретичні й емпіричні матеріали курсу в таких напрямках психологічної науки як соціальна психологія,

- консультативна психологія, юридична психологія, клінічна психологія, вікова та педагогічна психологія;
- систематизувати, планувати та контролювати знання з дисципліни з метою вироблення професійної компетентності психолога у консультативній практиці;
  - пропонувати, аргументувати й обирати оптимальний спосіб поведінки та діяльності людини на основі її психологічних властивостей переживання насильства;
  - здійснювати психологічний вплив на особистість в межах професійно-консультативного спілкування;
  - розпізнавати ситуацію насильства;
  - надавати психологічну підтримку та кваліфіковану допомогу людям, що опинилися в ситуаціях насильства
  - користуватись отриманими базовими теоретичними положеннями для здійснення психологічного аналізу криз розвитку та ситуативних криз;
  - враховувати витоки (причини) і специфіку різних видів насильства у побудові системи заходів, спрямованих на допомогу жертві насилля;
  - надати первинну психологічну підтримку та допомогу людям, що опинилися в ситуації насилля.

Загальнонаукові компетенції:

- Здатність аналізувати, систематизувати та узагальнювати теоретичний матеріал;
- володіння базовими знаннями психології насильства, а також у галузі методології психологічної допомоги в ситуаціях насилля;
- Усвідомлення необхідності застосування знань у практиці міжособистісної взаємодії та ефективного спілкування з іншими людьми в контексті психологічної допомоги в ситуаціях насилля;
- Вироблення наукового підходу до розв'язання проблемних завдань;
- Здатність до налагодження взаємодії з різними верствами населення у просвітницькій діяльності з метою запобігання насильству;
- здатність взаємодіяти з фахівцями інших професій, які беруть участь у наданні допомоги постраждалим від насильства;
- Усвідомлення необхідності особистісного росту, активної громадянської позиції, толерантності у професійній діяльності;
- Здатність до дотримання етичного кодексу психолога;
- Здатність до дослідницької діяльності.

Інструментальні компетенції:

- Здатність вільно володіти понятійно-термінологічним апаратом дисципліни;
- Володіння технологіями надання психологічної допомоги і самопомоги в ситуаціях насилля;
- Здатність до застосування у практичній діяльності адекватних психологічних методів, методик і технік;

- Здатність аналізувати, прогнозувати, моделювати та вирішувати нові, нестандартні завдання, в тому числі підбирати адекватні методи психологічного супроводу та психокорекційної роботи відповідно до особливостей особистості та соціально-психологічних характеристик груп, що опинилися в ситуації насильства;
- Здатність розуміти специфіку проявів насильства у сучасному світі й враховувати це у практичній діяльності;
- Наявність високого рівня професійної культури та етики;
- Здатність до налагодження контакту з різними категоріями населення, висока комунікативна компетентність.

Структурно-логічне місце курсу в навчальному процесі підготовки фахівців

Перелік дисциплін, на які безпосередньо спирається вивчення «Психології насилля»
«Соціальна психологія», «Консультативна психологія», «Клінічна психологія», «Вікова та педагогічна психологія», «Психологія сім'ї», «Загальна психологія», «Психодіагностика», «Кримінальна психологія».
«Філософія», «Соціологія», «Криминологія»

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Насильство як соціально-психологічний феномен

Мета: ознайомити студентів із прикладними дослідженнями причин та проявів насильства.

Зміст. Предмет, завдання, проблематика дисципліни. Визначення основних понять. Історичні аспекти проблеми насильства і жорстокого ставлення.

Дослідження з проблеми насильства: філософів (В.Ананьїн, Д.Метілка та ін.), психологів (І.Бех, Л.Берковиць, О.Лютак, Н.Максимова, В.Оржеховська, О.Орлов, Л.Повалій, Т.Цюман, І.Фурманов та ін.), педагогів (О.Безпалько, Т.Гончарова, Н.Заверико, І.Зверєва, Л.Нечипоренко, Н.Опухова, В.Постовий та ін.), соціологів (О.Бойко, Л.Герасіна, В.Закірова, А.Ноур, Т.Шипунова, М.Юрій та ін.), правознавців (І.Басиста, В.Брижик, І.Дроздова, А.Запорожцев, А.Лабунь та ін.). Причини та джерела насильства. Віддалені та безпосередні наслідки пережитого насильства.

Тема 2. Види та форми прояву насильства

Мета: ознайомити студентів основними видами насильства та їх проявами у різних сферах життєдіяльності особистості та суспільства.

Зміст. Фізичне насильство у шкільному та сімейному середовищі (форми прояву, індикатори, наслідки). Загальні уявлення про сексуальне насильство. Загальні уявлення про емоційне (психологічне) насильство. Загальні уявлення про економічне насильство (нехтування потребами). Інформаційне

насильство як соціально-психологічна проблема. Форми насильства: булінг, мобінг. Гендерні зловживання. Прояви насильства у пенітенціарних установах. Військове насильство.

Тема 3. Особи групи ризику щодо насильства

Мета. Сформувати у студентів уявлення про категорію осіб групи ризику щодо насильства

Зміст. Діти - свідки насильства. Діти з дистантних сімей. Вимушені переселенці. Особи з обмеженими можливостями (з вадами у фізичному й психічному розвитку, старечого віку). Соціальні сироти та діти вулиці. Діти з девіантною і делінквентною поведінкою. Діти з суїцидальними схильностями.

Тема 4. Віктимологічні ознаки потерпілих від насильства

Мета. Ознайомити студентів з віктимологічними характеристиками жертв насильства

Визначення поняття віктимної поведінки. Різновиди віктимної поведінки в ситуаціях сімейного насильства. Участь майбутньої жертви у створенні ситуації насильства. Свідома провокація жертви. Поведінка жертви в момент здійснення акту насильства. Поведінка жертви після здійснення насильства. Гендерні аспекти віктимної поведінки.

Змістовий модуль 2.

Тема 5. Технології психологічної допомоги у ситуації насильства та профілактики насильства

Мета. Ознайомити студентів з технологіями психологічної допомоги особам, які постраждали від насильства та програмами профілактики насильства.

Зміст. Первинна діагностика насильства. Техніка первинної бесіди з жертвами сексуального насильства. Консультування дітей, що постраждали від насильства. Консультування жертв сексуального насильства. Консультування жертв сімейного насильства. Методи психологічної допомоги: «стадії видужання» за С.Брукером, ритмо-рухова терапія та тренінг позитивного сприйняття себе, асертивна поведінка з психологічним супроводом жертв насильства, тренінг саморозвитку і самовизначення.

Програми профілактики насильства міжнародних та всеукраїнських громадських організацій (Українська Гельсінська спілка з прав людини, Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ), [Міжнародний жіночий правозахисний центр «Ла Страда-Україна»](#), Жіночий консорціум України, український фонд «Благополуччя дітей» та ін.).

Тема 6. Технології психологічної допомоги особам, які вчинили насильство

Мета. Ознайомити студентів з технологіями та програмами психологічної допомоги особам, які вчинили насильство

Зміст. Детермінація насильницької поведінки. Кримінологічна характеристика особи насильника. Клінічні та психологічні характеристики

осіб, які вчинили насильство. Психологічні особливості неповнолітніх, які вчинили насильство. Програми психологічної корекції насильницької поведінки: зарубіжний та вітчизняний досвід. Алгоритм роботи психолога з особою, яка вчинила насильство.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1.												
Тема 1. Насильство як соціально-психологічний феномен	9	2	2			5	12	2				10
Тема 2. Види та форми прояву насильства	16	2	4			10	17	2				15
Тема 3. Діти групи ризику щодо насильства	16	2	4			10	16	1				15
Тема 4. Віктимологічні ознаки потерпілих від насильства	9	2	2			10	11	1				10
Разом за змістовим модулем 1	50	8	12			35	56	6				50
Змістовий модуль 2.												
Тема 5. Технології психологічної допомоги у ситуації насильства та профілактики насильства	21	2	4			15	22	1	1			20
Тема 6. Технології психологічної допомоги особам, які вчинили насильство	19	2	2			10	12	1	1			10
Разом за змістовим	42	4	6			30	34	2	2			30

модулем 2												
Усього годин	90	12	18			60	90	8	2			80
Модуль 2												
ІНДЗ			-	-		-			-	-	-	
Усього годин												

5. Темі семінарських занять

№ з/п	Назва теми (для стаціонару)	Кількість годин
	Змістовий модуль 1.	
1	Історичні аспекти проблеми насильства і жорстокого ставлення до дітей	2
2	Види та форми насильства	4
3	Діти групи ризику щодо насильства	4
4.	Віктимологічні ознаки потерпілих від насильства	2
	Змістовий модуль 2.	
5.	Психологічна допомога постраждалим від насильства. Профілактика насильства	4
6.	Психологічна допомога кривдникам	2

Темі семінарських занять

№ з/п	Назва теми (для заочного відділення))	Кількість годин
	Змістовий модуль 2.	
1	Психологічна допомога постраждалим від насильства. Профілактика насильства	1
2	Психологічна допомога кривдникам	1

6. Темі практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

7. Темі лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми (для стаціонару)	Кількість годин
	Змістовий модуль 1.	
1	<p>Тема 1. Насильство як соціально-психологічний феномен</p> <p>Самостійно обрати літературу і підготувати повідомлення на тему «Історичні аспекти проблеми насильства і жорстокого ставлення до дітей».</p> <p>Підготувати повідомлення «Теорії насильства» Рекомендована література: Лютак О. Насильство як соціально-психологічний феномен / О.Лютак / Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – Вип.19. – Ч.1. - С. 18- - 185.</p>	5
2	<p>Тема 2. Види і прояви насильства</p> <p>Психологічний аналіз ситуацій насильства (фотокейси, аналіз відеосюжетів та ситуацій з досвіду студентів)</p> <p>Підготувати наукове повідомлення «Шкільний булінг як форма насильства між школярами». Рекомендована література: Губко А.А. Шкільний булінг як соціально-психологічний феномен / А.Губко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер. : Психологічні науки. - 2013. - Вип. 114. - С. 46-50. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuPH_2013_114_12</p> <p>Підготувати повідомлення та самостійно підібрати літературу до тем: «Насилля на роботі: мобінг»; «Ризики у роботі вчителів: насилля вчителів з боку учнів».</p> <p>Підготувати наукове повідомлення «Інформаційне насильство як соціально-психологічна проблема»</p>	10
3	<p>Тема 3. Діти групи ризику щодо насилля</p> <p>Скласти програму попередження суїцидальних тенденцій у школярів.</p> <p>Підготувати портфоліо: статті, записи репортажів, фото-кейси на тему: «Психологічна допомога дітям з сімей, які проживають у зоні військових конфліктів: проблематика, організація».</p> <p>Законспектувати: Олифіренко Ю.І. Сутнісні характеристики явища соціального сирітства в Україні / Ю.І.Олифіренко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. - № 1 (72). – 2014. – С.305 – 313.</p>	10
4	<p>Тема 4. Віктимологічні характеристики потерпілих від насильства</p> <p>Апробація психологічних технологій (за вибором студента) повторного проживання травматичної події та роботи з емоціями</p>	10
	Змістовий модуль 2.	
5	<p>Тема 5. Психологічна допомога постраждалим від насильства.</p> <p>Профілактика насильства</p> <p>Аналіз фрагментів записів бесід з жінками та дітьми, які пережили насильство [електронний ресурс]. – Режим доступу: https://news.tut.by/society/485154.html</p>	15

	Скласти програму профілактики насильства (студент сам обирає вид насильства і середовище, в якому воно відбувається – освітнє, сімейне, інформаційне, професійне та ін.) або портфоліо статей, фрагментів відео, фото-кейсів на тему: «Інноваційні технології профілактики насильства серед школярів»	
6	Тема 6. Психологічна допомога кривдникам Опрацювати розділ з книги: Корекційні програми як засіб організації корекційної роботи з особами, які вчинили насильство в сім'ї (С.141 – 163) // Соціальна і корекційна робота з особами, які вчинили насильство в сім'ї. Навч.-метод. посібник. (в двох томах) Том 1. / За загальною редакцією Бандурки О.М., Левченко К.Б., Трубавіної І.М. – К.: Україна, 2011. – 171 с.	10
	Разом	60

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми (заочна форма навчання)	Кількість годин
	Змістовий модуль 1.	
1	Тема 1. Насильство як соціально-психологічний феномен Самостійно обрати літературу і підготувати повідомлення на тему «Історичні аспекти проблеми насильства і жорстокого ставлення до дітей». Підготувати повідомлення «Теорії насильства» Рекомендована література: Лютак О. Насильство як соціально-психологічний феномен / О.Лютак / Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – Вип.19. – Ч.1. - С. 18- - 185.	10
2	Тема 2. Види і прояви насильства Психологічний аналіз ситуацій насильства (фотокейси, аналіз відеосюжетів та ситуацій з досвіду студентів) Підготувати наукове повідомлення «Шкільний булінг як форма насильства між школярами». Рекомендована література: Губко А.А. Шкільний булінг як соціально-психологічний феномен / А.Губко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер. : Психологічні науки. - 2013. - Вип. 114. - С. 46-50. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuPH_2013_114_12 Підготувати повідомлення та самостійно підібрати літературу до тем: «Насилля на роботі: мобінг»; «Ризики у роботі вчителів: насилля вчителів з боку учнів». Підготувати наукове повідомлення «Інформаційне насильство як соціально-психологічна проблема»	15
3	Тема 3. Діти групи ризику щодо насилля Скласти програму попередження суїцидальних тенденцій у школярів. Підготувати портфоліо: статті, записи репортажів, фото-кейси на тему:	15

	<p>«Психологічна допомога дітям з сімей, які проживають у зоні військових конфліктів: проблематика, організація».</p> <p>Законспектувати: Олифіренко Ю.І. Сутнісні характеристики явища соціального сирітства в Україні / Ю.І.Олифіренко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. - № 1 (72). – 2014. – С.305 – 313.</p>	
4	<p>Тема 4.Віктимологічні характеристики потерпілих від насильства</p> <p>Апробація психологічних технологій (за вибором студента) повторного проживання травматичної події та роботи з емоціями</p>	10
	Змістовий модуль 2.	
5	<p>Тема 5. Психологічна допомога постраждалим від насильства.</p> <p>Профілактика насильства</p> <p>Аналіз фрагментів записів бесід з жінками та дітьми, які пережили насильство [електронний ресурс]. – Режим доступу: https://news.tut.by/society/485154.html</p> <p>Скласти програму профілактики насильства (студент сам обирає вид насильства і середовище, в якому воно відбувається – освітнє, сімейне, інформаційне, професійне та ін.) або портфоліо статей, фрагментів відео, фото-кейсів на тему : «Інноваційні технології профілактики насильства серед школярів»</p> <p>Рекомендована література:</p> <p>Попередження домашнього насильства: навчальний посібник для консультантів «гарячих» ліній / Упор. О.В.Краснова, О.А.Калашник. – К., 2016. – Режим доступу: la-strada.org.ua/ucp_file.php?c</p> <p>Федоришини Г.М. Модель первинної профілактики жорстокого ставлення до дітей у сім'ї / Г.Федоришин // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психо-логія. – Івано-Франківськ : Видавництво ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2014. - Вип.19. – Ч.1.- С.194-205.</p>	20
6	<p>Тема 6.Психологічна допомога кривдникам</p> <p>Опрацювати розділ з книги: Корекційні програми як засіб організації корекційної роботи з особами, які вчинили насильство в сім'ї (С.141 – 163) // Соціальна і корекційна робота з особами, які вчинили насильство в сім'ї. Навч.-метод. посібник. (в двох томах) Том 1. / За загальною редакцією Бандурки О.М., Левченко К.Б., Трубавіної І.М. – К.: Україна, 2011. – 171 с.</p>	10
	Разом	80

9. Індивідуальні завдання

Портфоліо (опрацьовані статті, матеріали книг, записи репортажів, фото-кейси, які стосуються питання застосування інноваційних технологій профілактики насильства серед школярів).

10. Методи навчання

Лекційна форма проведення занять передбачає застосування таких методів (інтерактивна, відеолекція, лекція-конференція, лекція-діалог):

1. Пояснювально-ілюстративного.
2. Проблемного засвоєння матеріалу.
3. Дискусії.
4. Дистанційних та медіатехнологійнавчання.

Семинарські та практичні форми занять передбачають застосування методів:

1. Частково-пошукового.
2. Дослідницького.
3. Інтерактивного.
4. Брейнстормінгу.
5. Рольових ігор.
6. Метод кейсів.

11. Методи контролю

1. Тестовий контроль по темам.
2. Усне опитування.
3. Письмове опитування.
4. Контрольні роботи.
5. Співбесіда.

Орієнтовний перелік питань до заліку з курсу «Психологія насилля»

1. Предмет, завдання, проблематика курсу “Психологія насилля”.
2. Історичні аспекти проблеми насильства і жорстокого ставлення до дітей.
3. Причини та джерела насильства.
4. Теорії насильства.
5. Наслідки пережитого насильства.
6. Фізичне насильство у шкільному та сімейному середовищі та його наслідки.
7. Загальні уявлення про сексуальне насильство над дітьми.
8. Загальні уявлення про емоційне (психологічне) насильство над дітьми.
9. Загальні уявлення про економічне насильство (нехтування потребами).
10. Шкільний булінг як форма насильства між школярами.
11. Ризики у роботі вчителів: насилля вчителів з боку учнів.
12. Форми насильства: мобінг.
13. Інформаційне насильство як соціально-психологічна проблема.
14. Діти з обмеженими можливостями.
15. Діти з девіантною і делінквентною поведінкою.
16. Діти вулиці: безпритульні неповнолітні.
17. Діти з суїцидальними схильностями.
18. Технології попередження суїцидальних тенденцій у школярів.
19. Соціальне сирітство як фактор насильства.
20. Психологічна допомога дітям, які стали свідками насильства.
21. Профілактика насильства у сім'ях трудових мігрантів.

22. Організація роботи психолога з дітьми з сімей вимушених переселенців.
23. Психологічна допомога дітям з сімей, які проживають у зоні військових конфліктів: проблематика, організація.
24. Різновиди віктимної поведінки в ситуаціях сімейного насильства.
25. Участь майбутньої жертви у створенні ситуації насильства. Свідома провокація.
26. Поведінка жертви в момент здійснення акту насильства.
27. Поведінка жертви після здійснення насильства.
28. Гендерні аспекти віктимної поведінки.
29. Види психологічної допомоги особам, які постраждали від насильства. Посттравматична інтервенція. Первинна бесіда.
30. Специфіка консультування постраждалих від насильства.
31. Емоційні реакції консультанта.
32. Стадії психотерапевтичної роботи.
33. Емоційні реакції жінок, які пережили насильство
34. Загальні завдання, які має вирішити жінка - жертва насильства, щоб подолати травматичну ситуацію.
35. Прояв психологічних захистів у клієнтів – жертв насильства.
36. Психологічні технології повторного проживання травматичної події та роботи з емоціями.
37. Характеристика винного у сексуальному насильстві щодо дитини.
38. Рекомендації батькам стосовно того, як поводити себе, коли дитина розповідає про факт насильства.
39. Алгоритм роботи фахівця з жертвами сексуального насильства: цілі, принципи, організація простору для первинної бесіди, первинна бесіда
40. Робота психолога з батьками.
41. Функції та повноваження органів і установ щодо захисту дітей від жорстокого поводження та насильства в сім'ї.
42. Профілактика насильства в сім'ї та в освітньому середовищі.
43. Інноваційні форми профілактики насильства.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота		Підсумковий тест	Сума
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	30	100

T1	T2	T3	T4	T5	T6		
10	10	10	10	20	10		

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Робоча програма навчального курсу «Психологія насилля».
2. Опорні конспекти лекцій.
3. Мультимедійне забезпечення.
4. Текстові та електронні варіанти тестів для підсумкового контролю знань.

14. Рекомендована література

Базова

1. Губко А.А. Шкільний булінг як соціально-психологічний феномен / А.Губко // [Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер. : Психологічні науки](#). - 2013. - Вип. 114. - С. 46-50. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuPN_2013_114_12
2. Лютак О. Насильство як соціально-психологічний феномен / О.Лютак / Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – Вип.19. – Ч.1. - С. 18- - 185.
3. Олифіренко Ю.І. Сутнісні характеристики явища соціального сирітства в Україні / Ю.І.Олифіренко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. - № 1 (72). – 2014. – С.305 – 313.
4. Соціальна і корекційна робота з особами, які вчинили насильство в сім'ї. Навч.-метод. посібник. (в двох томах) Том 1. / За загальною

- редакцією Бандурки О.М., Левченко К.Б., Трубавіної І.М. – К.: Україна, 2011. – 171 с.
5. Федоришин Г. М. Профілактика насильства в сім'ї та в освітньому середовищі: навчально-методичний посібник / Г. М. Федоришин, О. З. Лютак. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2013. – 254 с.
  6. Федоришин Г.М. Модель первинної профілактики жорстокого ставлення до дітей у сім'ї / Г.Федоришин // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психо-логія. – Івано-Франківськ : Видавництво ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2014. - Вип.19. – Ч.1.- С.194-205.
  7. Федоришин Г.М. Екопсихологія інформаційного середовища та патогенні комунікативні технології / Г.Федоришин // «Медіатравма в умовах інформаційної війни: психологічний та педагогічний аспекти» [Електр. ресур] / Матеріали І Всеукраїнської наукової конференції (м. Київ, 20–21 червня 2017 р.) // mediaosvita.org.ua. – 2017 – Режим доступу: <http://mediaosvita.org.ua>

Допоміжна

1. Васьківська С. Допомога жертвам сексуального насильства // Психолог. -2006. - № 10. - С. 23-25.
2. Заключні зауваження та рекомендації комітету ООН з прав дитини: версія, адаптована для дітей та підлітків / Укл. Т.Алексеевко, К.Шендеровський, О.Москаленко, 2011 р.[електр. видання]. – Режим доступу: osvita-mk.org.ua/.../1329439784_CRC_Child_Friendly_Ada
3. Гончарова Т. В. Насильство дітей у сім'ї : умови, причини й фактори виникнення / Т. Гончарова // Соціальна педагогіка: теорія та практика. - № 4. - 2010. – С. 47-53.
4. Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» від 15.11.2001 р. № 2789-III. – Режим доступу : <http://www.childfund.org.ua/irc/law/view/361/5>.
5. Здравомыслова О. Насилие в семье и кризис традиционной концепции воспитания // Социальная педагогика: Деловой журнал для социальных работников и педагогов. - 2005. -№ 1. - С. 123-127.
6. Зиновьева Н.О., Михайлова Н.Ф. Психология и психотерапия насилия. Ребенок в кризисной ситуации.-СПб.: Речь, 2005.-248 с.
7. Защита детей от жестокого обращения / под ред. Е. Волковой. – С. Пб. : Питер, 2007. – 256 с.
8. Каткування та жорстоке поводження з дітьми в Україні. / За заг. ред. Захарова Є. Ю. — Харків: Права людини, 2013. — 244 с.
9. Кожна п'ята дитина зазнає знущань в інтернеті – дослідження. - Режим доступу : <http://www.childfund.org.ua/irc/internet/view/1791/4>
10. Малкина-Пых И.Г. Психология поведения жертвы.-М.: Изд-во Эксмо,2006.-1008 с

11. Мороз Р. Запобігання і подолання наслідків насильства // Психолог. - 2006. - № 5. - С. 23-27.
12. Насильство в сім'ї та діяльність органів внутрішніх справ щодо його подолання : навчально-методичний посібник для курсантів вищих навчальних закладів МВС України / Укладачі : Запорожцев А. В., Лабунь А. В., Заброда Д. Г., Басиста І. В., Дроздова І. В., Брижик В. О., Мусієнко О. М. – Київ, 2012. – 246 с.
13. Сексуальне насильство над дітьми : причини, наслідки, профілактика : інформ.-метод. посібник / за заг. ред. Цюман Т. П. – К. : ФОП Пономаренко Я.М., 2011. – 76 с.
14. Федоришин Г.М. Нехтування потребами дитини як вид насильства та його наслідки / Г.Федоришин // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психо-логія. – Івано-Франківськ: Видавництво ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2014. - Вип.19. –Ч.2.-С.182-190.
15. Федоришин Г.М. Сексуальне насильство над дітьми у сім'ї як соціальна і психологічна проблема / Г.Федоришин // Науковий журнал «Молодий вчений». – Херсон: «Видавничий дім «Гельветика»», 2017. - № 8 (48) серпень. – Ч.2. – С.186-191.
16. Федоришин Г.М. Екопсихологія інформаційного середовища та патогенні комунікативні технології / Г.Федоришин // «Медіатравма в умовах інформаційної війни: психологічний та педагогічний аспекти» [Електр. ресур] / Матеріали І Всеукраїнської наукової конференції (м. Київ, 20–21 червня 2017 р.) // mediaosvita.org.ua. – 2017 – Режим доступу: <http://mediaosvita.org.ua>